

DOI: <https://doi.org/10.15407/np.67.054>
УДК 314.151.3-054.73]:355.48((470+571):477)“2014/2023”

Світлана Закірова,

кандидат історичних наук, доцент, завідувач відділу,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: zakirovasvtl@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5396-7210>

Web of Science Researcher ID: AAR-6405-2021

УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ ВІД ВІЙНИ: АНАЛІЗ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ПІДТРИМКИ

Після початку широкомасштабної російської агресії в Україну 24 лютого 2022 р. до сусідніх країн виїхало понад 14,5 млн українців. Розміри зовнішньої міграції українських громадян майже вдвічі перевищують внутрішню міграцію, яку спричинило російське вторгнення в Україну. Результатом зусиль міжнародних організацій, держав, благодійних фондів і волонтерів та свідченням широкої підтримки українських біженців стала поява великої кількості спеціальних інформаційних ресурсів. Автором проведено дослідження 71 інформаційного ресурсу підтримки біженців, створених в Україні та 24 державах світу. Загальний масив представленої ресурсами інформації стосується трьох головних напрямів: легалізація становища біженців, соціалізація та інтеграція в державі та облаштування життя на новому місці. За результатами проведеного дослідження інформаційні ресурси для біженців умовно класифіковано за різними критеріями. Вебпортали для українських біженців мають зрозумілу організацію сайту, посилання на сторонні бази даних та корисні ресурси, новинний блок, власні сторінки в різних комунікаційних платформах і соціальних мережах.

Ключові слова: інформаційний ресурс, біженці, війна, Україна, Європейський Союз.

Початок українсько-російської війни 2014 р. і, особливо, широкомасштабне вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 р. спричинили кардинальну суспільну трансформацію не тільки нашої держави, а й багатьох країн світу. Відкрита воєнна російська агресія проти України призвела до суттєвих змін у багатьох сферах життя, викликала появу нових суспільних явищ, стала каталізатором усвідомлення необхідності посилення заходів колективної безпеки. Одним із болючих наслідків російського вторгнення в

нашу країну став процес масового переміщення населення України. Сучасна міграційна криза стала набагато масштабнішою та загрозливішою, ніж усі міграційні явища, які спостерігалися в незалежній Україні до 2022 р. [1, с. 39].

Російсько-українська війна загалом, її наслідки та особливості перебігу вже стали предметом наукового аналізу широкого спектра проблем. Ґрунтовний аналіз викликів, зумовлених російсько-українською війною, опрацьовано в колективній монографії Національного інституту стратегічних досліджень України. У роботі детально розглянуто причини та передумови російської агресії проти України, її стратегічні цілі, а також особливості ведення гібридної війни в різних вимірах: воєнному, політичному, економічному, соціальному, гуманітарному та інформаційному [2].

Усебічна оцінка масштабів та наслідків вимушених зовнішніх та внутрішніх міграцій через активну фазу російсько-української війни у 2022 р. здійснена в статті провідних фахівців Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України [1]. Автори прогнозують, що можливі обсяги незворотних міграційних втрат для України залежно від дії воєнних та економічних чинників становитимуть від 600–700 тис. до 5,0–5,5 млн осіб.

Важливе місце в розкритті теми цієї розвідки мала низка наукових публікацій, присвячених проблемам українських біженців у Європейському Союзі. Напрями освітньої політики країн-членів ЄС з питань інтеграції українських дітей-біженців у європейський освітній простір аналізують О. Локшина, А. Джурило, О. Максименко і О. Шпарик [3]. Питання сприйняття життєвих цінностей українцями та іншими європейцями в контексті проблем інтеграції українських біженців у ЄС розкривають Р. Левін і Г. Яценко [4]. У фокусі узагальнювального дослідження М. Кушнарьової знаходяться акції солідарності світової громадськості з українським народом, які відбувалися з кінця лютого до кінця травня 2022 р. [5].

Проблеми українських біженців у різних державах світу, роль згуртованості місцевого населення, значення української діаспори та волонтерських рухів для консолідації зусиль державних органів та громадського сектору в організації підтримки українських громадян за кордоном, особливості соціально-психологічної адаптації біженців на прикладі Італії, США, Канади, Великобританії розглядаються в роботах Л. Головка, Л. Королик-Бойко [6], А. Сокар [8] та інших українських і зарубіжних авторів.

Значну роль в організації сучасного життя людини відіграє інформаційний простір. Особливо вагомим він виявся для українських громадян, які через широкомасштабне вторгнення РФ в Україну, воєнні дії і постійну

небезпеку вимушені були покинути власну країну і опинитися поза межами звичного життєвого простору. Важливість інформаційного супроводу соціалізації шукачів захисту і безпеки в іншій державі та влаштування життя на новому місці зауважують і самі вигнанці від війни, і ті, хто опікуються питаннями біженців. Зокрема, у спеціальному звіті французької громадської організації «Watizat» на підставі опитування серед прибулих до Парижа у 2022 р. зазначається, що інформація є життєво важливим ресурсом, який може мати серйозні наслідки для поведінки цих людей, особливо коли вони є іноземцями та перебувають у непевному становищі. Передача правильної та перекладеної на рідну для біженців мову інформації може полегшити доступ громадян до їхніх прав, дати краще розуміння послуг та суб'єктивної допомоги, присутніх на новій території [8, с. 4].

Саме для підтримки українських біженців в Україні та різних державах світу було створено велику кількість спеціальних інформаційних ресурсів, які поки не стали предметом спеціального дослідження. Тож **метою статті** є аналіз інформаційних ресурсів підтримки та допомоги українським громадянам, які вимушено покинули державу через російську агресію. Завданнями дослідження є виявлення особливостей подання контенту, комплексності та структурованості розміщення матеріалів, можливої класифікації інформаційних ресурсів.

Проведене дослідження базується на аналізі 71 інформаційного ресурсу для підтримки українських біженців: Україна – 12, Німеччина – 11, Польща – 10, міжнародні інституції – 6, Чехія, Нідерланди, Великобританія – по 3, Іспанія, Естонія, Люксембург, Канада – по 2, а також по 1 – Словаччина, Болгарія, Фінляндія, Франція, Швеція, Португалія, Румунія, Словенія, Латвія, Литва, Норвегія, США, Швейцарія, Греція, Молдова.

На думку міжнародних та вітчизняних дослідників, характер сучасного міграційного процесу в Україні є безпрецедентним і динамічним. Після початку російсько-української війни у 2014 р. українські громадяни, що були вимушені покинути власні домівки через окупацію Криму і воєнні дії в Донецькій і Луганській областях, переважно переселялися в межах нашої держави. Наслідком такої міграції стала поява особливої категорії українських громадян – внутрішньо переміщені особи, що становила майже 1,5 млн осіб до 24 лютого 2022 р. З розширенням ареалу активних бойових дій і відвертого прагнення агресора нанести якомога більше шкоди людському й економічному потенціалу України зростала і чисельність евакуйованих: причому одні й ті ж міста виступали як центрами тяжіння, так і центрами масового виїзду (Одеса, Дніпро, Львів, а з кінця березня 2022 р. – і Київ) [1, с. 39]. Унаслідок широкомасштабної російської агресії

чисельність внутрішньо переміщених осіб в Україні суттєво збільшилася і станом на 8 грудня 2022 р. становила вже майже 5 млн громадян. Причому понад 3,5 млн громадян перемістилися після 24 лютого 2022 р., з яких понад 2,8 млн осіб вперше зареєструвалися з дня повномасштабного вторгнення [9].

Іншою стороною міграційного процесу став масовий виїзд українських громадян за кордон. У порівнянні з внутрішньою міграцією після початку російсько-української війни у 2014 р. чисельність українських біженців була незначною. За оцінками фахівців Карлового університету, зробленими на підставі проведеного дослідження процесів міграції у 2015–2016 рр., випадки, коли українці переселяються у ЄС із постраждалих від війни регіонів, були досить рідкісними, особливо в порівнянні з масовою внутрішньою міграцією з Донбасу і Криму [10, с. 32].

Натомість після початку широкомасштабного російського вторгнення чисельність українських громадян, які через постійні загрози вимушені були виїхати за кордон і шукати прихистку в інших державах світу, має дуже високі показники. Інформацію про виїзд українських громадян, що вимушені тікати від війни, оперативно надають фахівці прикордонної служби України. Загальну чисельність українських біженців з перших днів війни на підставі аналізу відомостей від прикордонних служб різних держав світу відстежують і оприлюднюють на своєму офіційному сайті служби Управління Верховного комісара ООН у справах біженців. Станом на 15 лютого 2023 р. тільки кількість біженців, які прибули до країн Європи з України після 24 лютого 2022 р., досягла понад 8 млн осіб [11].

До цих відомостей варто додати чисельність наших громадян-біженців і в інших державах світу, зокрема в США і Канаді. Так, за словами Прем'єр-міністра Канади Дж. Трюдо, у 2022 р. до Канади загалом прибуло понад 135 тис. українців (хоча не всі з них були біженцями). Тільки від середини березня 2022 р. федеральний уряд Канади затвердив понад 470 тис. спеціальних візових заявок від українців [12].

Відповідно до відомостей річного звіту Імміграційної служби США у 2022 р. тільки за спеціальною Програмою підтримки українських біженців «Єднання для України» (U4U), що дає нашим громадянам право на в'їзд за гуманітарним дозволом та перебування в країні терміном до двох років, до США в'їхало понад 82 тис. громадян разом із родинами [13, с. 9].

За даними уповноваженого Верховної Ради України з прав людини Д. Лубінця, станом на грудень 2022 р. у національних програмах європейських країн 7,7 млн українських біженців зареєстровані як отримувачі тимчасового захисту. Усього після 24 лютого 2022 р. з України до сусідніх

країн виїхало понад 14,5 млн осіб, як мінімум 11,7 млн з них в'їхало до країн Євросоюзу [14].

Тобто розміри зовнішньої міграції українських громадян, яку спричинило російське вторгнення в Україну, майже вдвічі перевищують внутрішню міграцію. Слід зауважити, що, на думку фахівців, серед українських біженців певну частину становлять і ті, хто виїхали, користуючись спрощеною процедурою легального проживання і працевлаштування в розвинутих країнах. Натомість більша частина українських біженців є саме втікачами від війни [1, с. 41].

Характер цієї зовнішньої міграційної хвилі має суттєві особливості. Вони яскраво проявляються у якісних показниках біженців. За даними соціологічного дослідження Центру Разумкова від 30 серпня 2022 р., жінки становлять 93 % біженців. Найбільші вікові групи респондентів становлять люди віком від 30 до 39 років (42 %) та від 40 до 49 років (29 %); 74 % – виїхали за кордон разом із дітьми; 82 % – отримали статус тимчасового захисту в країні перебування; 83% біженців – люди з вищою або незакінченою вищою освітою; 90 % – до переселення мешкали в містах. Левова частка біженців під час опитування відповіли, що не володіли мовою держави, до якої вони вимушено переселилися. Дослідження виявило, що рівень володіння біженцями мовою країни, у якій перебувають, у середньому дорівнює 2,7 балів, а відповідно англійською мовою – 4,3 (за шкалою від 0 до 10, де «0» означає «зовсім не володієте», а «10» – «вільно володієте») [15].

Аналогічні відомості отримали й аналітики Міжнародного дослідницького холдингу «4Service», який провів масштабне опитування українських біженців у 36 країнах Європи. За його результатами, 93 % українських біженців – жінки і 7 % – чоловіки, які з дітьми (64 %) та з домашніми тваринами (29 %) поспіхом у перші 2–3 тижні після початку повномасштабного вторгнення покидали країну, намагаючись врятуватися від війни [16]. Першочерговими діями за кордоном українські біженці виокремили наступне: легалізація свого перебування та реєстрація статусу, пошук житла і роботи, влаштування дітей у дошкільні і навчальні заклади.

Відповіддю на суттєві виклики масштабів міграційної хвилі і свідченням широкої підтримки українських біженців стала поява великої кількості спеціальних інформаційних ресурсів як в Україні, так і в інших державах світу, що надали прихисток нашим громадянам. Усі вебпортали для українських втікачів від війни мають на меті сконцентрувати для шукачів захисту і безпеки важливу інформацію. Більшість сайтів для українських біженців були створені незабаром після початку повномасштабного вторгнення РФ

в Україну, проте деякі з інформаційних ресурсів являють собою спеціальний підрозділ на вже працюючих сайтах. Зокрема, на німецькому ресурсі «Goethe-Institut» (URL: <https://www.goethe.de/prj/mwd/uk/ukraine.html>) зазначається: «Зазвичай цей вебпортал надає інформацію для людей, які приїжджають в Німеччину з метою працевлаштування. Однак на даний момент... Ви можете тут знайти важливу інформацію для людей, які були вимушені виїхати з України в Німеччину через війну».

Згідно з принципами створення і функціонування вебпорталів різного типу призначення, загальну інформацію про тематику ресурсу містить головна (домашня) сторінка, на якій за допомогою структурованих зображень чи письмових посилань надається уявлення про напрями представленого контенту, презентуються подальші сторінки, подається інформація про авторів, власників чи укладачів ресурсу. Усі досліджені нами інформаційні ресурси, що створені для допомоги українським біженцям, уже на першій сторінці зазначають мету сайту, представляють найважливіші категорії матеріалів, дають уявлення про особливості подачі інформації.

Контент інформаційних ресурсів загалом є релевантним узагальненому образу українського біженця від війни і головними завданнями, що постали перед вимушеними переселенцями з перших кроків за кордоном. Ці завдання можна умовно розділити на три великі групи: узаконення власного становища, соціалізація й інтеграція у новій країні та побутове облаштування життя на новому місці перебування. Отже, логічно, що основними структурними розділами переважної більшості інформаційних ресурсів підтримки українських біженців виступають такі категорії матеріалів: загальна інформація про правові статуси переміщених осіб; нормативні документи; можливості прибуття до країни; житло; діти; робота; здоров'я; освіта; транспорт; контакти центрів допомоги; юридичні поради. Розділи можуть мати різні назви, утім їх змістовий контент фактично відповідає виділеним нами категоріям матеріалу. Наприклад, розділ з питань пошуку роботи називається «Каса з безробіття» (URL: <https://www.tallinn.ee/uk/ukraine>), «Працевлаштування» (URL: <https://www.ukraineslovakia.sk/>), «Доступ до робочих місць» (URL: <https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/>), «Вакансії» (URL: <https://dopomoha.ro/uk>) тощо.

Певні особливості представлення змістового контенту мають універсальні сайти, де подається інформація для різних категорій користувачів, у тому числі й біженців з України. Такі ресурси вибудовують структуру сайту за іншою логікою подачі матеріалів, проте і на цих порталах біженці можуть отримати інформацію вищезазначених напрямів і категорій. Наприклад, ресурс «U4UHELP» (URL: <https://u4uhelp.com/>), створений пасторами,

місіонерами і служителями Слов'янських Християнських Церков у штаті Вашингтон США, надає інформаційну та фізичну допомогу всім нужденним і тим, хто потребує допомоги. На порталі зазначається, що організованими програмами можуть скористатися й українські біженці від війни. Сайт презентує низку проєктів різного спрямування – медична допомога, оплата комунальних рахунків, пошуки спонсора, житлове питання, курси англійської мови тощо. Універсальні сайти містять багато важливої і корисної інформації для вимушених переселенців, утім, виходячи з потреб отримання конкретних відповідей на певні життєві ситуації, у яких через переміщення до іншої держави опинилися українці, зручнішими, на наш погляд, для втікачів від війни виявляються ресурси, спеціально орієнтовані на організацію підтримки українських біженців.

Більшість ресурсів національного рівня інформують біженців про устрій країни перебування, її основні органи влади, регіональні відділення міжнародних організацій та інституцій, що опікуються проблемами біженців. Натомість на окремих порталах розміщено додаткові важливі рубрики, що можуть стати особливо корисними для українських біженців, які пережили страхіття війни. Так, на порталі німецького Федерального відомства у справах міграції та біженців (URL: <https://www.germany4ukraine.de/hilfeportal-ua/>) розміщено інформацію про те, що особа, яка стала жертвою або свідком воєнного злочину в Україні, може звернутися до будь-якого відділення поліції в Німеччині. Як наголошується на сайті, свідчення біженця допоможуть притягнути винуватців у воєнних злочинах до відповідальності, оскільки в Німеччині такі злочини можуть підлягати кримінальному переслідуванню, навіть якщо вони скоєні іноземцями поза межами ФРН.

Враховуючи, що типовим образом українського біженця є молода жінка, яка шукає роботу, на литовському сайті допомоги українцям (URL: <https://helpua.lt/>) створено спеціальний розділ «Безпека подорожей для жінок, експлуатація на роботі, торгівля людьми». На сторінці розміщено інформацію щодо того, як поводитися під час подорожі та проживання з незнайомими людьми; куди звертатися у випадках, коли особа стала жертвою торгівлі людьми або нелегального працевлаштування. Інформацію щодо можливої ситуації гендерного насильства над українськими біженками розміщує й іспанський сайт Міністерства інклюзії, соціального забезпечення та міграції (URL: <https://www.inclusion.gob.es/uk/web/ucrania-urgente/w/violencia-genero-ucrania-1>).

На деяких платформах презентують іншу інформацію, яка може бути корисною для українських біженців у нових країнах перебу-

вання. Наприклад, польський ресурс «PomagamUkraine» (URL: <https://pomagamukraine.gov.pl/>) радить українцям як знайти закордонні аналоги українських ліків у Польщі чи країнах ЄС; болгарський сайт «Мати Україна» (URL: <https://www.motherukraine-bg.org/>) окремо виділяє інформацію про медичне і авто страхування, а фінський портал «FinUA» (URL: <https://finua.org/>) пропонує українським біженцям знайомитися з головними новинами Фінляндії українською мовою.

Про ефективність і значення інформаційних ресурсів для соціалізації біженців та їх влаштування на новому місці свідчать результати дослідження, проведеного Центром прикладних соціальних досліджень Тартуського університету RAKE та аналітичним центром «Praxis» у лютому 2023 р. в Естонії: українські біженці добре обізнані про діяльність «Каси з безробіття», через яку вони шукають роботу, отримують допомогу та консультації, а також користуються іншими послугами [17].

В інформаційному просторі для підтримки українських біженців створено також низку ресурсів, що мають обмежений перелік послуг чи конкретний напрям допомоги. Наприклад, сайт «Takecarebnb» (URL: <https://takecarebnb.org>) створений для організації допомоги з пошуку житла в Нідерландах, влаштування біженців у родини, роботи з місцевими муніципалітетами у цьому напрямі.

А волонтери з юридичних фірм Великобританії організували проєкт «Ukraine Advice Project UK» (URL: <https://www.advice-ukraine.co.uk/home/uk/>), де британські правники надають безкоштовні поради людям, які тікають від війни в Україні та бажають легально приїхати до Сполученого Королівства. UAP насамперед надає інформацію та підтримку щодо того, як легально приїхати до Великобританії, але може надавати обмежені поради з таких питань, як житло, пільги, інтеграція та добробут, охорона здоров'я, працевлаштування та освіта. Як зазначається на сайті, консультації доступні лише англійською мовою, і у випадку, якщо UAP не може надати пораду, юристи прагнуть направити запит біженця до інших організацій, що можуть допомогти.

Інформаційні ресурси розділяють відвідувачів на таких, хто потребує допомоги, і тих, хто бажає надати підтримку українським біженцям. Важливою опцією більшості досліджених ресурсів є виокремлення можливості стати донором (допомогти фінансово або матеріальними речами) або волонтером (допомогти власною працею) підтримки українських біженців.

Враховуючи принципи і логіку представлення матеріалів, інформаційні ресурси мають лінійну, деревоподібну або довільну структуру. За власною структурою значна частина проаналізованих інформаційних ресурсів мають

лінійний характер (URL: наприклад, <https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/informacijna-pidtrymka-ukrayinskyh-bizhencziv/>, <https://www.motherukraine-bg.org/request-help/>), відповідно до якого з головної сторінки ресурсу із загальною інформацією користувач переходить на другу сторінку, потім на наступну, і так далі. Деякі вебсайти (URL: <https://www.gov.pl/web/ua>, <https://parrainage.refugies.info/ukraine/>) сформовані за деревоподібною структурою, де на головній сторінці виокремлено напрями і категорії контенту, з яких можна перейти на згруповані наступні сторінки, що розкривають відповідну обраній категорії інформацію. Ще частина інформаційних ресурсів (URL: <https://mriyaua.cz/>, <https://www.ukraineslovakia.sk/>) створені за довільною структурою, яка поєднує лінійну та деревоподібні структурні принципи подачі контенту. На наш погляд, користувачеві простіше знайти інформацію, коли ресурс побудований за деревоподібною структурою. Таке розміщення контенту дає змогу біженцям швидко виділяти певний запит у конкретному напрямі і шукати відповіді на нагальні питання.

У цьому контексті доречно зауважити, що досліджені нами інформаційні ресурси для біженців побудовані за принципом «user friendly», тобто не потребують особливих навичок роботи і мають зрозумілу організацію сайту чи сторінок порталу, через що відвідувачеві простіше вирішувати певну складну ситуацію (zareєструватися, знайти інформацію, побачити необхідний перелік документів, записатися на прийом чи зустріч, розшукати адреси чи контакти, замовити послугу тощо).

Більшість проаналізованих вебпорталів містять посилання на інші бази даних чи сторонні корисні ресурси, які мають пряме чи опосередковане відношення до проблем біженців. Натомість є й такі, що розміщують тільки власні інформаційні матеріали з питань захисту і допомоги біженцям.

Принадно зазначимо, що важливим для людей, які опинилися у важких життєвих обставинах поза межами власної держави, є новинний блок, що інформує українських біженців про актуальні події в країні перебування або в Україні, адже вони зацікавлені мати найповнішу інформацію. Наприклад, сайт допомоги біженцям у Чехії «MRIYAUA» інформує про: відкриття нового центру для українських біженців у Празі; пропозиції вільних вакансій в організації; запуск послуг доставки «Нової пошти» з онлайн-магазинів Чехії; схвалені урядом Чехії зміни у правовому регламентуванні становища українських біженців і зміні вартості надання адміністративних послуг у сфері міграції у Чехії; особливостях отримання і застосування документа про медичне страхування тощо. Новини на досліджених сайтах можуть бути представлені в різних розділах порталів – «Новини», «Календар», «Корисна інформація», «Цікаво», «Додатково» тощо. Загалом

більшість досліджених інформаційних платформ мають спеціальну новинну рубрику, але на деяких сайтах вона не оновлюється доволі тривалий час, через що інформаційна складова розміщених повідомлень може втрачати свою злободенність.

Доцільно зазначити, що практично на усіх досліджених сайтах держав ЄС для біженців і шукачів захисту наведено інформацію про головні нормативно-правові документи, що стосуються цієї категорії осіб – Директиви ЄС і рішення Ради Європи; наведено форми і зразки національних документів, які унормовують становище біженців у державі перебування; подаються дайджести змін, що відбуваються у правовому полі країни і торкаються можливостей проживання і соціалізації біженців, захисту їх прав. Проте слід зауважити, що на деяких ресурсах відповідна інформація подається виключно мовою країни перебування.

Проведений аналіз інформаційних ресурсів, що створені для підтримки українських біженців від війни, дає змогу стверджувати, що ресурси можна певним чином класифікувати, виходячи з різних критеріїв.

Так, експерти зауважують, що частина вимушених біженців через наявність родинних зв'язків чи запрошень від знайомих громадян в інших державах від початку власного переміщення знають, до якої країни вони хочуть виїхати. За таких обставин для біженців більш корисними є сайти, які репрезентують умови підтримки і допомоги українським біженцям у конкретній країні. Разом з тим в умовах, коли особа вимушена швидко покидати домівку і в неї немає чіткого уявлення про те, куди вона прямує, а головною причиною переміщення є необхідність швидкої евакуації з небезпечного місця, найбільш корисними для українських біженців можуть стати загальні сайти, де представлена інформація про умови приймання біженців у різних країнах світу.

Отже, на наш погляд, як критерій для класифікації інформаційних ресурсів підтримки українських біженців можна виділити **національно-територіальні і географічні межі запропонованого матеріалу**. Відповідно до цього показника ресурси можна умовно поділити на **такі, що інформують про умови і можливості для біженців в окремих державах, і такі, що містять відповідну інформацію для біженців у певному регіоні (ЄС) чи у світі загалом**.

Справжнім лідером серед країн, що допомагають українським біженцям з перших годин широкомасштабного вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 р., є Республіка Польща. Тут створено найбільшу кількість інформаційних ресурсів, які допомагають українським громадянам у Польщі зорієнтуватися в обставинах вимушеного переміщення за межі своєї

держави. Серед засновників відповідних порталів – державні, національні і міжнародні установи, громадські організації, благодійні фонди, приватні особи (URL: https://pl.usembassy.gov/visas/humanitarian_assistance_visas_ukr/, <https://www.gov.pl/web/ua>, <https://ua.pl/>, <https://nawa.gov.pl/ukraina>, <https://pomagamukrainie.gov.pl/>, <https://www.biznes.gov.pl/pl/portal/031478#2>, <https://zielonalinia.gov.pl/-/otrimaj-nomer-pesel-ta-dovirenij-profil->, <https://www.yavp.pl/uk>, <https://www.ukrainianinpoland.pl/>).

Слід зазначити, що в Польщі традиційно сильні комунікаційні платформи підтримки українців, оскільки в цій країні вже давно працює і мешкає велика кількість наших співвітчизників. Незважаючи на це, у Польщі було створено низку нових ресурсів для українських біженців, а на кожному з уже працюючих порталів для українців було розроблено спеціальні розділи для їх підтримки і допомоги. На польських вебпорталах репрезентовано всі найважливіші категорії матеріалів, що можуть бути корисними для біженців. Усі польські сайти розміщують інформацію про цілодобову лінію допомоги для біженців з України, яка обслуговується трьома мовами: українською, російською та англійською.

До іншої категорії інформаційних ресурсів, згідно із зазначеним критерієм, можна віднести портал «Goodacity» (URL: <https://ukraine.goodacity.org/>), створений волонтерами українського простору добра для підтримки наших земляків, котрі, рятуючись від війни, виїхали до європейських країн. На головній сторінці зазначається: «Сайт створений для того, аби ви знали: навіть якщо ви зараз не в Україні, ви – не самі!». Для того, щоб допомогти вимушеним переселенцям з України адаптуватися до нового життя за кордоном, на сайті зібрано і структуровано корисні відомості про умови прийняття біженців у 15 країнах Європи. Для зручного та легкого пошуку потрібної інформації її розташували за спеціальними категоріями – «Загальне», «Житло», «Тварини», «Робота», «Медична допомога», «Освіта та мова», «Транспорт», «Документи». Ресурс дає змогу для зворотного зв'язку з авторами проекту.

Звертає на себе увагу той факт, що на ці драматичні події миттєво відреагувало Міністерство закордонних справ України. Практично з перших днів повномасштабного вторгнення РФ в Україну, реагуючи на нові потреби українських громадян, які намагаються виїхати за кордон, міністерство створило спеціальний розділ «ВИЇДЖАСТЕ ЧЕРЕЗ ВІЙНУ?» на інформаційному сайті «ІНТЕРАКТИВНА КАРТА СВИТУ». Інтерактивний ресурс МЗС є спрощеною картографічною моделлю для відображення особливостей в'їзду в країни світу з метою допомоги громадянам України, які планують свою подорож за кордон. Мапа відображає інформацію про те,

у яких державах створено спеціальний режим для українських біженців, а у яких – діють загальні правила (рис. 1).

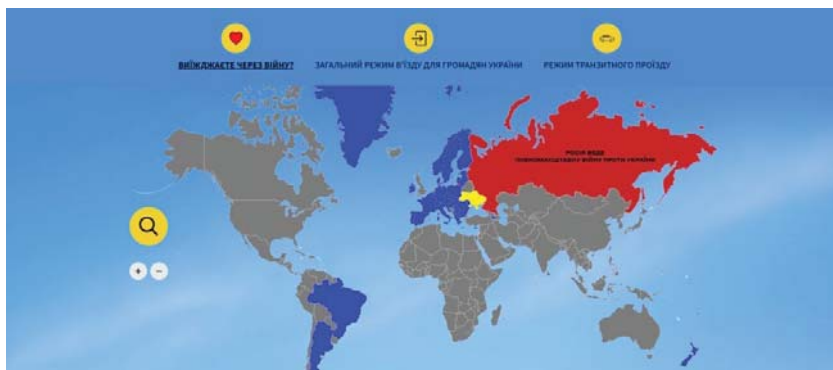

Рис 1. Вебсторінка сайту МЗС України «Інтерактивна карта світу».

Джерело: <https://tripadvisor.mfa.gov.ua/>

Інформаційний ресурс оновлюється в режимі реального часу, відображає можливості та пільги для українців у різних державах світу. Додатково корисним на цьому ресурсі є можливість зареєструватися в системі ДРУГ, аби залишатися на постійному зв'язку з українськими консульствами. Ресурс містить згруповану для кожної держави світу різноманітну корисну інформацію про умови в'їзду до країни та перебування в ній, можливості отримання спеціальних статусів (тимчасовий захист, біженство), соціальну і фінансову допомогу, організацію медичного обслуговування і психологічної допомоги, освітні ресурси, транспорт та інші необхідні відомості для осіб, що через війну виїхали за межі України. Вкрай важливим для біженців є те, що представлена на цьому ресурсі інформація спирається на офіційні джерела України та іноземних держав, посилання на які представлені на порталі.

Проведене дослідження інформаційних ресурсів для українських біженців дає змогу виділити, на наш погляд, ще один критерій для їх класифікації – *цільова аудиторія користувачів*. Згідно з ним, інформаційні ресурси можна поділити на:

Спеціальні (спрямовані на конкретну цільову категорію).

Зокрема, урядовий сайт Франції «Я переїжджаю до Франції» (URL: <https://partrainage.refugies.info/ukraine/>) орієнтований виключно на зазначену категорію користувачів. Як підкреслюється на порталі, «Французький

народ, держава, місцеві служби, а також асоціації повністю мобілізовані, щоб зустріти та підтримати вас. Цей вебсайт має на меті надати вам важливу інформацію щодо вашого перебування у Франції». Портал представлений двома мовами: французькою та українською.

Ресурс містить практичну інформацію для біженців з перших днів перебування у Франції: тимчасовий захист, можливості житла, навчання дітей, пошук роботи, медичне обслуговування, посилання на корисні контакти та вебсайти тощо. Сайт повідомляє біженцеві інформацію про те, де знаходяться префектури та довідкові асоціації конкретного регіонального департаменту Франції, у якому на даний момент перебуває українець.

Дуже важливим для біженців є детально прописані рекомендації та поради щодо працевлаштування у Франції. Ресурс представляє пропозиції роботи в усіх сферах діяльності, містить посилання на організації, що можуть допомогти у пошуку роботи на основі поглибленого аналізу потреб біженця і пропозицій працевлаштування, доступних у різних регіонах держави.

Універсальні (спрямовані на різні категорії користувачів).

Прикладом універсального можна вважати інформаційно-аналітичний ресурс «БІЖЕНЦІ ТА ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ | REFUGEES AND INTERNALLY DISPLACED PERSONS» (URL: <http://nowar.nbu.gov.ua>). Проєкт розроблений Національною юридичною бібліотекою у співпраці з Інститутом інформаційних технологій Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського в березні 2022 р. Його мета – акумулювання наявних ресурсів і створення структурованої бази даних, що відображає національні і міжнародні напрацювання у сфері захисту прав вимушених переселенців і біженців, їх інтеграції в нові приймаючі громади, використання соціального потенціалу біженців і внутрішньо переміщених осіб, широке залучення ВПО до розвитку територіальних громад, питання соціалізації біженців у країнах перебування.

Ресурс складається з чотирьох основних кейсів: правовий, інформаційний, науковий і організаційно-методичний. Більшість матеріалів представленої бази даних призначена для різних категорій користувачів: внутрішньо переміщених осіб, біженців, аналітиків, науковців, представників органів місцевого самоврядування, громадських організацій і територіальних спільнот.

Загальна структура вебпорталу передбачає консолідацію широкого масиву інформаційних ресурсів, пов'язаних із зазначеною проблематикою, а саме правових ресурсів: актів міжнародного законодавства, стандартів Ради Європи, окремих рішень Європейського суду з прав людини, документів

національного законодавства з питань ВПО і біженців, рішень української судової практики, спеціальних програм Міжнародних гуманітарних партнерів України; довідкових ресурсів: аналітичних публікацій, візуальних джерел і проєктів, бібліографічних матеріалів, рекомендаційних посібників та організаційних документів, реєстрів корисних ресурсів організацій та установ; наукових ресурсів (монографій, статей, компаративістських досліджень, ситуаційних звітів та аналізів медіамоніторингу); ресурсів суспільного значення: публіцистичних матеріалів, інтернет-матеріалів, досліджень регіонального та місцевого рівнів.

Одним із важливих завдань інформаційного ресурсу є представлення матеріалів для підтримки українських біженців. Біженцям з України портал пропонує реєстр корисних посилань із Програмами Міжнародних гуманітарних партнерів, ініціативами українських громад діаспор щодо тимчасового розміщення і працевлаштування, спеціальними пропозиціями сприяння у ЄС окремим категоріям біженців (наприклад, #ScienceFor Ukraine – науковцям та студентам під час війни).

Більшість інформаційних ресурсів представляють національні і міжнародні документи, що унормовують стан і права біженців, подають інформацію англійською або державною мовою країни перебування. Отже, дуже важливим і корисним для українських біженців за умов недостатнього, а інколи і навіть повного незнання мови країни вимушеного перебування (ми звертали на це увагу вище), є представлення на зазначеному ресурсі більшості міжнародних нормативно-правових актів, стандартів Ради Європи і рішень Європейського суду з прав людини, що стосуються біженців та проблем їх захисту, українською мовою.

На порталі розміщено спеціальні матеріали, посібники, довідники, інформаційні листи і статті, що роз'яснюють громадянину особливості нормативно-правових статусів «іноземець», «мігрант», «апатрид», «біпатрид», «внутрішньо переміщена особа», «біженець», «шукач притулку» тощо. Відповідні знання мають певним чином сприяти розумінню правового становища, у якому опинилися українські громадяни, що тікають від війни за межі нашої держави, особливо за умов, коли в засобах масової інформації і суспільних комунікаційних групах можуть неправильно вживати різні терміни і поняття. Зокрема, на порталі розміщено посилання на пояснення Міністерства закордонних справ України (березень 2022 р.) про те, що українці можуть звертатися за міжнародним захистом у ЄС. Для цього, окрім статусу біженця, актуальним став ще один інструмент – «тимчасовий захист». Тимчасовий захист не означає отримання статусу біженця, проте особи, які отримали тимчасовий захист у ЄС, можуть у будь-який час

подати заявку на отримання статусу біженця. У повідомленні зазначається перелік осіб, на кого поширюється тимчасовий захист, строк дії такого статусу і права особи, яка його має. МЗС звертає увагу, що статус біженця та статус особи під тимчасовим захистом суттєво відрізняються. Також важливо розуміти, що ступінь імплементації міжнародного законодавства в кожній країні має певні відмінності, тож існують особливості відповідних статусів у різних країнах перебування. Тож остаточне рішення щодо можливого статусу у країні перебування МЗС рекомендує українським біженцям приймати лише після ознайомлення з офіційними джерелами інформації.

Наступним критерієм для класифікації інформаційних ресурсів, які представляють матеріали для українських біженців від війни, на нашу думку, можна вважати **власників та засновників ресурсу**. Для унаочнення наведемо в кожній групі класифікації конкретні приклади вебпорталів підтримки українських біженців. Згідно з наведеним критерієм, інформаційні ресурси можна розподіляти на такі групи.

Портали офіційних міжнародних організацій та установ.

Після 24 лютого 2022 р. на порталі Європейської комісії створено спеціальний вебсайт з інформацією для людей, які рятуються від війни в Україні – «Солідарність ЄС з Україною» (URL: <https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/>).

Автори ресурсу особливу увагу приділяють можливостям отримання статусу осіб, яким може бути надано тимчасовий притулок, розглядають умови, за яких особа може подати заяву про міжнародний захист у ЄС, а також просити допомогу для репатріації. Важливим є те, що портал містить зразки документів, що дають змогу біженцеві від війни в Україні безпечно перебувати у ЄС (рис. 2).

Особливий розділ порталу стосується інформації про повернення біженців в Україну. Тут можна знайти відповіді на такі гострі для шукачів притулку і безпеки питання: як повернення біженця (тимчасово або на постійно) вплине на його права у ЄС; чи вплине його повернення на банківський рахунок, який було відкрито в країні перебування; чи втрачає особа отриманий статус тимчасового захисту у ЄС після повернення в Україну і чи зможе вона повернутися у ЄС та скористатися тимчасовим захистом? Знаючи подібну інформацію, біженець зможе більш свідомо прийняти важливе рішення.

Інформаційні ресурси державних органів національного масштабу.

Найбільшу підтримку українським біженцям від війни надає Республіка Польща. На офіційному рівні в Польщі створено спеціальний «Сайт для

громадян України» (URL: <https://www.gov.pl/web/ua>). Як зазначається на головній сторінці ресурсу, сайт орієнтований на людей, які, рятуючись від війни, приїхали до Польщі в пошуках безпеки для себе та своєї родини (рис. 3). Украй важливим для біженців є те, що вся інформація, опублікована на цьому вебсайті, є офіційною та ґрунтується на відповідних нормативних актах та даних, підтверджених компетентними органами польської державної адміністрації.

The image shows a screenshot of the website 'Solidarity of the EU with Ukraine'. At the top, there are logos for the European Commission and the Ukrainian language version. Below the navigation bar, the main heading reads 'Солідарність ЄС з Україною'. A sub-heading indicates 'Інформація для людей, які рятуються від війни в Україні'. A language selector shows 'українська'. The main content area features a large heading 'Інформація для людей, які рятуються від війни в Україні' and a note that the information is also available in Ukrainian, Ukrainian, Russian, and Polish. A sidebar on the left lists categories: 'ЗМІСТ СТОРІНКИ', 'Приготування до виїзду', 'Ваші права у ЄС', 'Підготовка до поїздки або повернення в Україну', 'Подальші подорожі на території ЄС', 'Інформація про державні органи та варіанти безкоштовного проїзду', and 'Документи'. The main content area contains a grid of nine cards with images and titles: 'Приготування до виїзду', 'Ваші права у ЄС', 'Подорожі всередині ЄС', 'Захист дітей', 'Освіта', 'Охорона здоров'я', 'Доступ до робочих', 'Доступ до', and 'Залишайтеся в'.

Рис. 2. Вебсторінка сайту Європейської Комісії «Солідарність ЄС з Україною».

Джерело: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/information-people-fleeing-war-ukraine_uk#preparing-to-go-or-move-back-to-ukraine

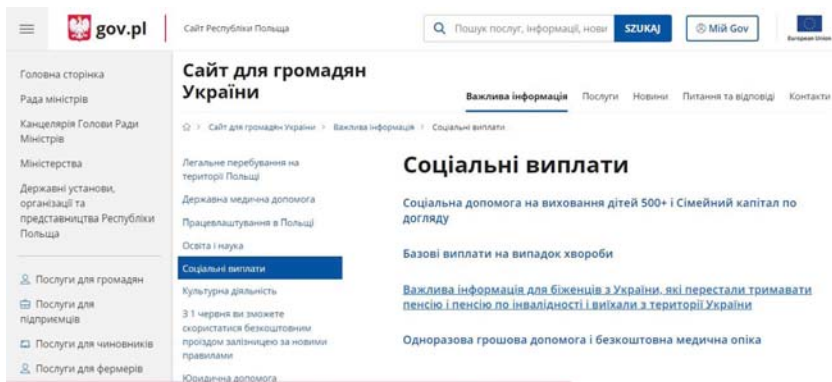

Рис. 3. Вебсторінка сайту Республіки Польщі «Сайт для громадян України».

Джерело: <https://www.gov.pl/web/ua/Sotsialni-vyplaty>

Ресурс пропонує різноманітну інформацію, яка необхідна з першого дня перебування біженців у Польщі – як і де отримати номер PESEL, що дасть змогу користуватися соціальними послугами і допомогою, відкрити власну справу тощо; одержати фінансові виплати для біженців; отримати юридичну допомогу. Портал містить велику кількість важливої інформації в структурованому вигляді відповідно до різних категорій потреб біженців: державна медична допомога, працевлаштування, освіта і наука, соціальні виплати, культурна діяльність, безкоштовний проїзд потягом для громадян України, особливості правил дорожнього руху, які діють у Польщі і не діють в Україні. На сайті також розміщено новинний блок.

Варто виділити розділ ресурсу, присвячений можливостям працевлаштування українських біженців. Порівняно з іншими сайтами, автори не тільки надають інформацію про умови працевлаштування в державі, але й зазначають спеціальні ресурси для пошуку роботи, пропонують контакти різних центрів зайнятості, виділяють новини з відомостями про наявність робочих місць на конкретних підприємствах. Портал пояснює на кого поширюється підтримка згідно із Законом від 12 березня 2022 р. щодо допомоги громадянам України через збройний конфлікт на території цієї країни. Автори розмістили на сторінці спеціальну брошуру про життя та роботу в Польщі, видану українською мовою Департаментом ринку праці Міністерства сім'ї та соціальної політики Польщі.

Інформаційні ресурси регіональних органів влади окремих держав світу.

На спеціально створених для українських біженців сайтах німецьких федеральних земель розміщуються файли з нагальними запитаннями та відповідями про в'їзд і перебування в Німеччині, через що біженцю простіше орієнтуватися у змінах нормативно-правової бази держави перебування і можливостях отримання різноманітної підтримки. Зокрема, на сторінці уряду землі Нижня Саксонія ФРН (URL: <https://www.niedersachsen.de/ukraine/>) розміщено найважливішу інформацію з питань щодо в'їзду в Німеччину (Нижню Саксонію), контактні відомості та можливості консультативної допомоги для українців (рис. 4).

Рис. 4. Вебсторінка сайту уряду землі Нижня Саксонія ФРН «Інформація для громадян України».

Джерело: https://www.niedersachsen.de/ukraine/krieg_in_der_ukraine_ukrainisch/vijna-v-ukraini-zapitanna-ta-vidpovidi-209948.html

Особливості організації допомоги біженцям, що приїхали до Канади, пояснює офіційний сайт уряду провінції Британська Колумбія (URL: <https://>

www2.gov.bc.ca/gov/content/tourism-immigration/ukraine/). Представлені на сторінці сайту відомості стосуються того, хто і на яких умовах має право на участь у відповідній програмі CUAET; зазначаються можливі розміри щомісячної фінансової підтримки біженців; інформується про порядок подачі заявки на участь у програмі підтримки біженців. Зокрема, громадяни, які приїжджають до Британської Колумбії з України, можуть подати заявку на отримання такої тимчасової фінансової допомоги на термін до 12 місяців. Виплати здійснюються щомісячно та залежать від потреб та складу родини (один дорослий – до 935 дол. США, сім'я до 4 осіб – до 1770 дол. США).

Для організації допомоги біженцям інформаційний ресурс уряду канадської провінції пропонує відповідні контакти, телефони і адреси.

Вебресурси міжнародних громадських і благодійних організацій.

Спеціальний розділ «ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ» (URL: <https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/informacijna-pidtrymka-ukrayinskyh-bizhencziv/>) створено на порталі Світового конгресу українців. Він призначений для інформування громадян України, яким через воєнні дії довелося покинути рідну землю, і вони перебувають у статусі тимчасово переміщених осіб (ТПО) на території різних країн світу. Відвідувачі порталу можуть отримати інформаційну підтримку з таких питань: пункти перетину кордону; державні та громадські організації / пункти підтримки; соціальна допомога (житло, працевлаштування); приймальні пункти; медицина; освіта. Інформаційна платформа пропонує зазначені відомості щодо країн Європи та США.

На першій сторінці головного сайту Міжнародної конфедерації гуманітарної допомоги «Caritas Internationalis» презентовано один із найважливіших напрямів діяльності цієї організації у 2022 р. – «Україна. Один рік захисту життя і гідності людини» (рис. 5).

Практичні результати діяльності презентують і регіональні організації «Caritas» у європейських країнах. Зокрема, його італійське відділення в м. Губбіо з перших днів перебування біженців з України надавало відповідну допомогу залежно від потреб конкретної особи і родини. Першочерговим завданнями було розміщення біженців, робота щодо оформлення документації для отримання статусу тимчасового захисту, медичних послуг, влаштування дітей у дошкільний чи шкільний заклад. Українським біженцям, які ще не змогли працевлаштуватися, на постійній основі організовано безготівкову фінансову допомогу через «buoni pasto» (спеціальні пластикові картки з певною сумою коштів). Перший тиждень біженці отримували по 20 євро на дорослого і на дитину для придбання продуктів харчування (м'ясо, риба, хліб, молочні продукти) та необхідні

засоби гігієни. Згодом суму збільшили до 50 євро на сім'ю з трьох осіб. За потреби кожні 15 днів біженці можуть отримувати нову картку. Основною умовою є надання чеків, а розраховуватися цими картками можна лише у спеціальних двох супермаркетах, з якими Caritas має домовленість про реалізацію карток [6, с. 83].

Рис. 5. Вебсторінка сайту Міжнародної конфедерації гуманітарної допомоги «Caritas Internationalis».

Джерело: <https://www.caritas.org/>

На сайті організації в німецькому відділенні в Мангеймі (URL: <https://www.caritas-mannheim.de/hilfe-und-beratung/fluechtlinge-und-migranten/ukraine-hilfe-ukrainisch>) біженцям з України пропонують безкоштовні консультації, представлено адреси соціальних служб і крамниць, де можна отримати одяг для дітей і дорослих та іншу допомогу.

Ресурси благодійних організацій державного масштабу.

Польська Фундація «Відкритий Діалог» (URL: <https://ua.odfoundation.eu>) зустрічає біженців одразу після перетину українсько-польського кордону. На сайті фундації зазначається: «Ми допомагаємо оформити всі документи, забезпечуємо авіа- та автобусні перевезення та в разі необхідності надаємо житло, щоб біженці могли комфортно відпочити та дочекатися своєї подорожі». На порталі періодично публікується звіт про діяльність організації щодо допомоги біженцям, які евакуювалися до Польщі. Так, за період з початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну до 1 грудня 2022 р. команда ФВД та група з понад 100 волонтерів змогли допомогти 11 853 особам, з яких 3502 особам допомогли переселитися в інші країни ЄС, а 8351 особи знайшли новий дім у Польщі.

Благодійна організація звітує про інші форми підтримки українських громадян: 4801 біженець отримав підтримку по телефону довіри; 315 осіб були забезпечені харчуванням на два місяці; 2360 біженців отримали тимчасовий притулок завдяки партнерству з Airbnb.org; 1200 людей, які прибули з України, скористалися культурною допомогою. За цей час під опікою Фундації народилося п'ять малюків, яким було забезпечено необхідний догляд та допомогу у вирішенні лікарняних та адміністративних питань. Психологи «Відкритого Діалогу» надали допомогу 71 біженцеві; 87 допомогли знайти роботу; 14 матерів та 25 дітей живуть у трьох будинках для незалежних матерів, які функціонують під наглядом психологів [18].

Вебсайт «Ви їдете до Словаччини з України?» (URL: <https://www.ukraineslovakia.sk/>) є спільною ініціативою двох неурядових організації – «Ліга з прав людини» (Liga za ľudské práva) і «Маріна» (Marena), який регулярно оновлюється згідно з інформацією від державних установ Словаччини. Організації існують відповідно з 2005 та 2017 р. і спеціалізуються на допомозі та інтеграції біженців та іноземців у словацьке суспільство. Після 24 лютого 2022 р. ці товариства створили спеціальний ресурс для українських громадян-втікачів від війни. Портал має спеціальні рубрики: перетин кордону, умови в'їзду до Словаччини, легальне проживання в Словаччині, тимчасовий притулок, транспорт, проживання, гроші та банківські послуги, мобільні мережі, школи та дитячі садки, працевлаштування, державні внески, охорона здоров'я, психологічна підтримка, юридична допомога, культура, послуги, корисні контакти. Ресурс містить якісний новинний блок, який систематично оновлюється. Серед актуальної інформації варто виділити спеціальні матеріали, у яких укладачі ресурсу відповідають на запитання українців, які проживають або збираються приїхати до Словаччини.

Колективні ініціативи підтримки.

Ініціатива «ЦЕНТР ДОПОМОГИ ТА ПІДТРИМКИ» (URL: <https://miguaua.cz/>) створена чеськими волонтерами, які об'єдналися для допомоги біженцям з України. На сайті наголошується, що за короткий час до організації доєдналися 120 волонтерів, щодня офіс відвідують 700–800 людей. Портал інформує, що загалом надано допомогу 45 000 осіб і організовано допомогу з наданням житла по всій Чехії 5500 біженцям з України. Ресурс пропонує інформацію як для біженців, які звертаються по допомогу, так і для тих, хто хоче надати допомогу або стати волонтером. Структура сайту виокремлює такі категорії – «Гуманітарна допомога», «Інформаційна підтримка», «Медик та психолог», «Дитячий куточок».

Важливим розділом інформаційного ресурсу є презентація різних послуг з вивчення українськими біженцями чеської мови: безкоштовні курси для дорослих, дитячі курси «Ура до школи», дитячі курси «Вивчаємо чеську з MRIYA UA».

На головній сторінці кожного з досліджених ресурсів для організації допомоги біженцям пропонується обрати зручну для них комунікаційну платформу чи соціальну мережу (e-mail, «Фейсбук», «Твіттер», «Інстаграм», WhatsApp, LinkedIn тощо), де представлені відповідні матеріали та посилання на важливу інформацію, є змога отримати зворотний зв'язок.

Підсумовуючи, зазначимо, що російське вторгнення в Україну спровокувало одну з найбільших гуманітарних криз у Європі з часів Другої світової війни. Війна змусила мільйони українців змінити місце проживання. Після початку російсько-української війни у 2014 р. майже 1,5 млн наших громадян, виїжджаючи з анексованого Криму і тимчасово окупованих територій Луганської та Донецької областей, переважно переміщалися в межах нашої держави. Порівняно з внутрішньою міграцією через масштабність вторгнення, надзвичайну активність бойових дій і загрозу ракетних обстрілів по всій території України після 24 лютого 2022 р. уже 14,5 млн українців були змушені покинути рідні домівки й виїхати за межі нашої держави.

Зусиллями волонтерів, гуманітарних фондів, міжнародних організацій, місцевих і державних органів влади в різних країнах світу для підтримки і допомоги українським втікачам від війни було створено велику кількість спеціальних інформаційних ресурсів. Загальний масив представленої ними інформації відповідає типовому образу українського втікача від війни і стосується таких напрямів: легалізація становища біженців (отримання правового статусу, нормативно-правова база, оформлення документів), соціалізація і інтеграція у державі (працевлаштування, житло, соціальне страхування, медицина, освіта) та облаштування життя на новому місці (транспорт, тварини, побут).

За результатами проведеного дослідження інформаційні ресурси для біженців умовно можна класифікувати за різними критеріями: за національно-територіальними і географічними межами запропонованого матеріалу; за цільовою аудиторією користувачів; за власниками і засновниками ресурсу. Вебпортали для українських біженців мають зрозумілу організацію сайту, не потребують від користувачів особливих знань і навичок для роботи з ресурсом та його складовими. Інформаційні платформи для біженців побудовані за лінійною, деревоподібною або довільною структурою подачі контенту. Більшість проаналізованих

вебпорталів мають посилання на сторонні бази даних та корисні ресурси, новинний блок, можливості зворотного зв'язку, власні сторінки в різних комунікаційних платформах і соціальних мережах. Спосіб подачі інформації, особливості презентації матеріалів, їх оновлюваність у соціальних мережах суттєво відрізняються від представлення на загальному ресурсі, що, на наш погляд, може стати предметом самостійного вивчення й аналізу. Перспективними напрямками майбутніх наукових розвідок також можуть стати дослідження внеску українських біженців в економіку країн перебування, як і особливостей соціалізації втікачів від війни.

Список бібліографічних посилань

1. Лібанова Е., Позняк О., Цимбал О. Масштаби та наслідки вимушеної міграції населення України внаслідок збройної агресії Російської Федерації. *Демографія та соціальна економіка*. 2022. № 48 (2). С. 37–57. <https://doi.org/10.15407/dse2022.02.037>

2. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ : НІСД, 2017. 496 с.

3. Локшина О., Джурило А., Максименко О., Шпарик О. Підтримка ЄС інтеграції українських дітей і молоді в системи освіти держав-членів в умовах війни РФ проти України: стратегічні орієнтири та успішні практики. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 3. С. 6–19. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-3-6-19>

4. Левін Р., Яценко Г. Сприйняття життєвих цінностей українцями та іншими європейцями в контексті проблем інтеграції українських біженців у ЄС. *Економіка України*. 2022. № 10. С. 51–60. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.10.051>

5. Кушнарьова М. Акції солідарності світової громадськості з українським народом під час російсько-української війни: класифікація та особливості. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2022. Вип. 65. С. 267–281. <https://doi.org/10.15407/np.65.267>

6. Головка Л., Королик-Бойко Л. Українські біженці в Італії: діяльність та допомога Карітасу і асоціації «Mist-Il Ponte». *Демографія та соціальна економіка*. 2022. № 50 (4), С. 75–89. <https://doi.org/10.15407/dse2022.04.075>

7. Sokar A., Wells I., Leod M. et al. (2022). Features of Adaptation of Ukrainian Refugees in the EU, Great Britain, USA, and Canada. *Foreign Affairs*. 32 (5). [https://doi.org/10.46493/2663-2675.32\(5\).2022.8-15](https://doi.org/10.46493/2663-2675.32(5).2022.8-15)

8. L'accès à l'information des personnes exilées à Paris. *Watizat*. 2022. 6 p. URL: https://watizat.org/wp-content/uploads/2022/12/WATIZAT_RAPPORT_

VF_LACCES-A-LINFORMATION-DES-PERSONNES-EXILEES-A-PARIS.pdf

9. У III Форумі з міграційного права взяли участь заступники Міністра соціальної політики України К. Кошеленко та У. Токарева. *Міністерство соціальної політики України : офіц. вебсайт*. 12 груд. 2022. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/22416.html>

10. Українська міграція у часи кризи: вимушена і трудова мобільність / за ред. Д. Дрбохлава, М. Ярошевич. 2016. URL: <https://europewb.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/Migr-mobility-ukr.pdf>

11. Refugees from Ukraine recorded across Europe. *UNHCR*. 15 Feb 2023. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

12. Українські біженці зможуть отримати постійний статус у Канаді – Трюдо. *Укрінформ*. 29.12.2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-uarazom/3642780-ukrainski-bizenci-zmozut-otrimati-postijnij-status-u-kanadi-trudo.html>

13. Fiscal Year 2022 Progress Report. December 2022. *U.S. Citizenship and Immigration Services*. 2022. 14 p. URL: https://www.uscis.gov/sites/default/files/document/reports/OPA_ProgressReport.pdf

14. Михайлов Д. Скільки українців, які поїхали з країни через війну, планують повертатися – опитування. *СуспільнеНовини*. 15.02.2023. URL: <https://suspilne.media/386273-skilki-ukrainsiv-aki-poihali-z-kraini-cerez-vijnu-planuut-povertatisa-dodomu-opituvanna/>

15. Настрої та оцінки українських біженців (липень–серпень 2022 р.). *Разумков Центр*. 30.08.2022. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/nastroi-ta-otsinky-ukrainskykh-bizhentsiv-lypen-serpen-2022p>

16. УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ В ЄВРОПІ. Дослідження поведінки та настроїв українців, що вимушені були виїхали в Європу внаслідок війни в Україні. *4Service Holdings GmbH*. 2022. URL: <https://4service.group/ukrayinski-bizhentsi-v-yevropi-doslidzhennya-povedinki-ta-nastroyiv-ukrayintsiv-shho-vimusheni-buli-viyihali-v-yevropu-vnaslidok-vijni-v-ukrayini/>

17. Дослідження: середньостатистичний український воєнний біженець в Естонії – молода жінка з вищою освітою, яка не має проблем зі здоров'ям. *Естонська рада у справах біженців*. 20.02.2023. URL: <https://kriis.ee/uk-UA/news/doslidzhennya-serednostatystichnyu-ukrayinskyu-voyennyu-bizhenets-v-estoniyi-moloda-zhinka-z>

18. Мельниченко Н. Наша допомога Україні. Звіт за період з 24.02.2022 по 30.11.2022. *Фундація «Відкритий діалог»*. 1.12.2022. URL: <https://>

ua.odfoundation.eu/a/476862,nasha-dopomoha-ukrayini-zvit-za-period-z-24-02-2022-po-30-11-2022/

References

1. Libanova, E., Pozniak, O., Tsymbal, O. (2022). Masshtaby ta naslidky vymushenoї mihratsii naseleńnia Ukrainy vnaslidok zbroinoї ahresii Rosiiskoi Federatsii [Scale and consequences of forced migration of the population of Ukraine as a result of armed aggression of the Russian Federation]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika – Demography and Social Economy*, 48(2), 37–57 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/dse2022.02.037>
2. Horbulin, V. P. (Ed.). (2017). Svitova hibrydna viina: ukraïnskyi front [World hybrid war: Ukrainian front]. Kyiv: NISD, 496 p. [in Ukrainian].
3. Lokshyna, O., Dzhurylo, A., Maksymenko, O., Shparyk, O. (2022). Pidtrymka YeS inteħratsii ukraïnskykh ditei i molodi v systemy osvity derzhavchleniv v umovakh viiny RF proty Ukrainy: stratehichni oriietyry ta uspishni praktyky [The EU support for the integration of the ukrainian children and youth into the systems of education and training of the member-states under conditions of Russian federation war against Ukraine: strategic guidelines and successful practices]. *Ukraïnskyi Pedahohichnyi zhurnal – Ukrainian Educational Journal*, 3, 6–19 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-3-6-19>
4. Levin, R., Yatsenko, H. (2022). Spryniatia zhyttievkykh tsinnosti ukraïntsiamy ta inshymy yevropeitsiamy v konteksti problem inteħratsii ukraïnskykh bizhentsiv u YeS [Perception of life values by Ukrainians and other Europeans in the context of Ukrainian refugees' integration in the EU]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 10, 51–60 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.10.051>
5. Kushnarova, M. (2022). Aktsii solidarnosti svitovoi hromadskosti z ukraïnskym narodom pid chas rosiisko-ukraïnskoї viiny: klasyfikatsiia ta osoblyvosti [Global public' solidarity actions with Ukrainian people during the Russia-Ukraine war: classification and special characteristics]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactios of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 65, 267–281 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/np.65.267>
6. Holovko, L., Korolyk-Boiko, L. (2022). Ukraïnski bizhentsi v Italiï: diialnist ta dopomoha Karitasu i asotsiatsii Mist-II Ponte [Ukrainian refugees in Italy: activities and assistance of Caritas and Mist-II Ponte association]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika – Demography and Social Economy*, 50(4), 75–89 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/dse2022.04.075>

7. Sokar, A., Wells, I., Leod, M. et al. (2022). Features of Adaptation of Ukrainian Refugees in the EU, Great Britain, USA, and Canada. *Foreign Affairs*. 32(5) [in English]. [https://doi.org/10.46493/2663-2675.32\(5\).2022.8-15](https://doi.org/10.46493/2663-2675.32(5).2022.8-15)

8. L'accès à l'information des personnes exilées à Paris. Watizat. 2022. 6 p. [in French]. Retrieved from https://watizat.org/wp-content/uploads/2022/12/WATIZAT_RAPPORT_VF_LACCES-A-LINFORMATION-DES-PERSONNES-EXILEES-A-PARIS.pdf

9. U III Forumi z mihratsiinoho prava vzialy uchast zastupnyky Ministra sotsialnoi polityky Ukrainy K. Koshelenko ta U. Tokarieva [Deputy Ministers of Social Policy of Ukraine K. Koshelenko and U. Tokareva took part in the III Forum on Migration Law]. *Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy – Ministry of Social Policy of Ukraine*. 12 Hrudnia 2022 [in Ukrainian]. Retrieved from <https://www.msp.gov.ua/news/22416.html>

10. Drbokhlava, D., Yaroshevych, M. (Ed.). (2016). Ukrainaska mihratsiia u chasy kryzy: vymushena i trudova mobilnist [Ukrainian migration in times of crisis: forced and labor mobility] [in Ukrainian]. Retrieved from <https://europewb.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/Migr-mobility-ukr.pdf>

11. Refugees from Ukraine recorded across Europe. *UNHCR*. 15 Feb 2023 [in English]. Retrieved from <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

12. Ukrainski bizhentsi zmozhot otrymaty postiiinyi status u Kanadi – Triudo [Ukrainian refugees will be able to get permanent status in Canada – Trudeau]. *Ukrinform – Ukrinform*. 29.12.2022 [in Ukrainian]. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-uarazom/3642780-ukrainski-bizenci-zmozot-otrimati-postijnij-status-u-kanadi-trudo.html>

13. Fiscal Year 2022 Progress Report. (2022). December 2022. *U.S. Citizenship and Immigration Services*. 14 p. [in English]. Retrieved from https://www.uscis.gov/sites/default/files/document/reports/OPA_ProgressReport.pdf

14. Mykhailov, D. (2023). Skilky ukraintsiv, yaki poikhaly z krainy cherez viinu, planuiut povertatysia – opytuvannia [How many Ukrainians who left the country because of the war plan to return – survey]. *SuspilneNovyny – SocialNews*. 15.02.2023 [in Ukrainian]. Retrieved from <https://suspilne.media/386273-skilki-ukrainciv-aki-poihali-z-kraini-cerez-vijnu-planuut-povertatysia-dodomu-opituvanna/>

15. Nastroi ta otsinky ukrainskykh bizhentsiv (lypen–serpen 2022 p.). [Attitudes and assessments of Ukrainian refugees (July–August 2022 p.)]. *Razumkov Tsentri – Razumkov Center*. 30.08.2022 [in Ukrainian]. Retrieved from <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/nastroi-ta-otsinky-ukrainskykh-bizhentsiv-lypen-serpen-2022p>

16. Ukrainski bizhentsi v Yevropi. Doslidzhennia povedinky ta nastroiv

ukraintsiv, shcho vymusheni buly vyikhaly v Yevropu vnaslidok viiny v Ukraini [UKRAINIAN REFUGEES IN EUROPE. A study of the behavior and attitudes of Ukrainians who were forced to leave for Europe as a result of the war in Ukraine]. *4Service Holdings GmbH*. 2022 [in Ukrainian]. Retrieved from <https://4service.group/ukrayinski-bizhentsi-v-yevropi-doslidzhennya-povedinki-ta-nastroyiv-ukrayintsiv-shho-vimusheni-buli-viyihali-v-yevropu-vnaslidok-vijni-v-ukrayini/>

17. Doslidzhennia: serednostatystychnyi ukrainskyi voiennyi bizhenets v Estonii – moloda zhinka z vyshchoiu osvitoiu, yaka ne maie problem zi zdoroviam [Research: the average Ukrainian war refugee in Estonia is a young woman with a higher education and no health problems]. *The Estonian Refugee Council – Estonian Refugee Council*. 20.02.2023 [in Ukrainian]. Retrieved from <https://kriis.ee/uk-UA/news/doslidzhennya-serednostatystychnyy-ukrayinsky-yoienyy-bizhenets-v-estoniyi-moloda-zhinka-z>

18. Melnychenko, N. Our help for Ukraine. Summary for the period 24.02-30.11.2022. *Open Dialogue Foundation*. 1 December 2022 [in English]. Retrieved from <https://en.odfoundation.eu/a/479829,our-help-for-ukraine-summary-for-the-period-24-02-30-11-2022/>

Стаття надійшла до редакції 15.03.2023.

Svitlana Zakirova,

PhD (History), Associate Professor, Head of Department,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

3 Holosiivskiy Ave., Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: zakirovasvtl@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5396-7210>

Web of Science Researcher ID: AAR-6405-2021

Ukrainian Refugees from the War: an Analysis of Information Resources of Support

After the start of the large-scale Russian aggression against Ukraine on February 24, 2022, more than 14.5 million people left for neighboring countries, at least 11.7 million of them went to the European Union countries. External migration of Ukrainian citizens is almost twice as large as internal migration caused by the Russian invasion of Ukraine. The emergence of a large number of special information resources both in Ukraine and in other countries of the world was the result of the efforts of international organizations, state authorities, charitable foundations, volunteers, and could be considered as evidence of widespread support for Ukrainian refugees. The author conducted a study of 71 information resources supporting refugees, created in Ukraine and 24 countries of the world. The general array of information presented by the resources concerns

three main areas: legalization of the status of refugees (obtaining legal status, legal framework, document preparation), socialization and integration in the state (employment, housing, social insurance, health treatment, education) and arranging one's life in a new place (transport, household, rules for keeping pets). According to the results of the research, information resources for refugees are conditionally classified according to various criteria: national-territorial and geographical boundaries of the proposed material; target audience of users; owners and founders of the resource. Information resources for refugees are built according to a linear, tree-shaped or arbitrary content presentation structure. Web-portals for Ukrainian refugees have a clear organization of the site, do not require users to have special knowledge and skills to work with the resource and its components. Information sites have links to third-party databases and useful resources, a news block, feedback opportunities, their own pages in various communication platforms and social networks.

Keywords: information resource, refugees, war, Ukraine, European Union.